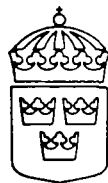

Utrikesutskottets betänkande

1986/87:18

om Sveriges förhållande till EG

UU

1986/87:18

Motionerna

I motion 1986/87:U509 av Carl Bildt m. fl. (m) yrkandena 2–7 hemställs

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs angående samarbete inom EFTA,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs angående politiska kontakter med EG-organ,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs angående kontakter med EG-parlamentet,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs angående förhandlingar i syfte att uppnå tullunion med EG,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs angående gemensam europeisk arbetsmarknad,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen i övrigt anförs angående formerna för Sveriges framtida samarbete med EG.

I motion 1986/87:U513 av Margit Gennser och Per Stenmarck (m) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförs i motionen om Sveriges samarbete med EG.

I motion 1986/87:U525 av Jens Eriksson m. fl. (m, c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om upphävandet av det s. k. anpassningsavtalet och i stället inriktar verksamheten på att utverka ömsesidig tullfrihet vid handeln med fisk och fiskprodukter mellan Sverige och EG.

I motion 1986/87:U532 av Hadar Cars m. fl. (fp) hemställs

1. att riksdagen av regeringen begär redovisning av resultatet av EG–EFTA-samarbetet enligt Luxemburgdeklarationen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om ett fördjupat svenskt samarbete med EG,

3. att riksdagen begär att regeringen särskilt utreder svenska myndigheters möjlighet till ökad harmonisering i samklang med EG:s vitbok.

I motion 1986/87:U543 av Ivar Franzén m. fl. (c) yrkandena 4–5 hemställs

4. att riksdagen hos regeringen begär ett förslag till riktlinjer för Sveriges deltagande i det västeuropeiska samarbetet baserat på just neutralitetspolitikens förutsättningar och utbyggt nordiskt samarbete enligt vad som anförs i motionen.

5. att riksdagen beslutar att tillsätta en parlamentariskt sammansatt delegation att delta i beredningen av principiellt viktiga frågor avseende det västeuropeiska samarbetet.

Bakgrund

Allmänt om EG

Romtraktaten av år 1958, som är grunden för verksamheten inom de europeiska gemenskaperna, syftar till att skapa en fri varumarknad inom ramen för en tullunion med gemensam handelspolitik men också till en gemensam politik på en rad andra områden. Romtraktaten innehåller bl. a. bestämmelser om en gemensam jordbrukspolitik, fri rörlighet på arbetsmarknaden, samordning av den ekonomiska politiken i dessa olika aspekter, fria kapitalrörelser, harmonisering av beskattningsregler och av annan lagstiftning. Vid sidan av det i Romtraktaten reglerade arbetet pågår ett mer eller mindre formaliserat samarbete mellan medlemsländerna på en rad områden, bl. a. säkerhetspolitik och valutapolitik. Samarbetet har kommit längst på handelsområdet och jordbruksområdet. Tullunionen är sedan länge genomförd och länderna har en i huvudsak gemensam handelspolitik. Likaså är jordbrukspolitiken (CAP) gemensam. På en rad delområden har medlemsländerna etablerat ett nära samarbete, och ytterligare steg tas successivt. Det uttalade målet är att nå fram till en ekonomisk union. En sådan förutsätter emellertid en mer eller mindre gemensam politik i de centrala ekonomiska frågorna (finans- och penningpolitik, industripolitik m. m.), och dithän har EG hittills inte nått.

Arbetet på att åstadkomma en gemensam varumarknad är fortfarande på många sätt drivkraften för gemenskapen. Ett av de viktigaste besluten under senare år är det som fattades av Europeiska rådet (möte på stats- och regeringschefsnivå) i juni 1985 om att till utgången av år 1992 förverkliga den inre marknaden, dvs. att avskaffa alla återstående hinder för handeln mellan länderna. Som ett led i detta arbete har EG-kommissionen utarbetat en vitbok med en redovisning av de olika åtgärder som enligt kommissionens mening bör vidtas för att genomföra fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och människor mellan länderna. Avskaffande av tekniska handelshinder genom harmonisering av säkerhetsbestämmelser eller ömsesidigt erkännande av provningsresultat är ett centralt inslag i vitboken. Andra viktiga inslag i vitboken är offentlig upphandling, arbetskraftens fria rörlighet, transportpolitik, kapitalrörelser, patentfrågor, konkurrensregler och statsstöd. En särskild vitbok kommer att läggas fram rörande fiskala hinder.

Samtidigt med att beslutet om den inre marknaden fattades, tog Europeiska rådet initiativ till vissa institutionella förändringar i Gemenskaperna, vilka skulle förstärka det politiska samarbetet och underlätta strävandena mot en ekonomisk union. Under de fortsatta överläggningarna mellan medlemsländerna framträdde välkända åsiktsskillnader beträffande Gemenskapsorganens roll och befogenheter i förhållande till regeringarnas. Främst Storbritannien och Danmark var tveksamma till försök att stärka gemenskapsinstitutionerna på bekostnad av den nationella suveräniteten, medan bl. a. Italien

och Benelux gärna ville påskynda unionsarbetet. Den kompromiss som slutligen uppnåddes innebär i huvudsak följande.

UU 1986/87:18

- Det politiska samarbetet (EPS) formaliseras i en särskild traktat.
- Romtraktaten ändras så att beslut med kvalificerad majoritet blir möjliga (för vilka tidigare enhällighet krävts) i frågor som är viktiga för förverkligandet av den inre marknaden.
- Ett tillägg görs i Romtraktaten rörande forskning, teknologiskt samarbete och miljöskyddssamarbete.
- Europaparlamentet får ökade möjligheter att påverka EG:s beslutsprocess.
- Ändringarna i Romtraktaten och EPS-akten slås samman till ett dokument, den Europeiska enhetsakten.

I Danmark förorsakade detta förslag en politisk strid, som ledde till att folkomröstning hölls i februari 1986. Alla medlemsländer har numera undertecknat fördragsändringarna och flertalet parlament därefter ratificerat Enhetsakten (Romtraktaten). Irlands högsta domstol har emellertid motsatt sig fördragsändringarna, vilket lett till att ratifikationsproceduren där avbrutits för att folkomröstning skall kunna hållas under sommaren.

Beslutsformerna i EG är relativt komplicerade. Ministerrådet är det beslutande organet. Beroende på ämnesområde tas besluten med enkel eller kvalificerad majoritet eller med enhällighet. Fördragsändringar kräver att alla medlemsländer är med på dem. Rådets förordningar och beslut är bindande för medlemsländerna eller för de institutioner i medlemsländerna de riktar sig till; rådets direktiv är i princip bindande men måste följas av nationell lagstiftning om de skall bli bindande för enskilda rättssubjekt. Rådet kan också utfärda rekommendationer.

Kommissionen är utredande, förslagsställande och verkställande organ. Europaparlamentet är huvudsakligen kontrollerande och rådgivande men har fått vissa beslutsbefogenheter i bl. a. budgetfrågor. Domstolen är högsta uttolkare av Enhetsakten och EG:s gemensamma lagstiftning.

I Romtrakten förutses tre olika typer av samarbete med EG, nämligen medlemskap, association och handelsavtal. Varje europeiskt land har möjlighet att ansöka om medlemskap. Associationsavtal har ingåtts med ett stor antal länder, framför allt de f. d. kolonierna i u-länderna. Med flertalet av dessa har EG ett institutionaliserat biståndssamarbete inom ramen för den s. k. Lomé-konventionen. Handelsavtal har slutits med bl. a. EFTA-länderna. Därtill kommer att samarbetsavtal av varierande form och innehåll ingåtts utanför handelsområdet med många länder, bl. a. på forskningsområdet.

EG har ännu inga formaliserade relationer till statshandelsländernas ekonomiska samarbetsorganisation SEV men vissa kontakter pågår. Avtal har dock slutits med enskilda SEV-länder.

Frihandelsförhandlingarna och Sveriges avtal

Under hela 1960-talet präglades handelspolitiken i Västeuropa av önskemålet att få till stånd en enda gemensam marknad mellan de två handelsblocken

EG och EFTA. Storbritannien, Danmark och Norge ansökte år 1961 om medlemskap i EG medan Sverige, Schweiz och Österrike önskade en association. De förhandlingar som inleddes avbröts efter ett franskt veto mot brittiskt medlemskap. År 1967 ansökte bl. a. Storbritannien ånyo om medlemskap. Sverige inlämnade vid det tillfället en s. k. öppen ansökan, varmed inte heller medlemskap uteslöts.

Vid båda ansökningstillfällena angavs att det var väsentligt för Sverige att anslutningsformen medgav full hänsyn till neutralitetspolitiken. Vår ansökan år 1961 åtföljdes av tre neutralitetsförbehåll, som i huvudsak gick ut på viss bibehållen handelspolitisk handlingsfrihet med behörighet att teckna avtal med tredje land i eget namn, rätt till åtgärder för att trygga försörjningsberedskapen i krigstid av livsviktiga förnödenheter och rätt att i internationella krislägen sätta vissa delar av avtalet ur kraft. År 1967 bedömdes läget vara något annorlunda. De överstatliga elementen i EG hade inte fått den betydelse som antagits tidigare, och enligt den (fortfarande gällande) s. k. Luxemburgkompromissen från januari 1966 skulle varje medlemsland kunna påfordra att viktiga beslut fattades med enhällighet. Det var bl. a. dessa skäl som medverkade till att Sverige då inte uteslöt medlemskap. De tre neutralitetsförbehållen upprepades inte, men det klargjordes att anslutningsformen måste medge ett fullföljande av den svenska neutralitetspolitiken.

På grund av Frankrikes fortsatta motstånd mot en utvidgning av Gemenskapen ledde inte heller 1967 års ansökan till några realförhandlingar. De verkliga förutsättningarna för association eller medlemskap med bibehållen hänsyn till neutralitetspolitiken har alltså inte prövats i konkreta förhandlingar med Gemenskaperna.

År 1969 aktualiserades ånyo frågan om EG:s utvidgning. Förhandlingar om medlemskap inleddes med Storbritannien, Danmark och Norge i mitten av år 1970. Sverige och övriga EFTA-länder inledde överläggningar med EG senare samma år. Även denna gång lämnades formen för den svenska anslutningen till en början öppen. På svensk sida ansåg man att det förelåg förutsättningar för svenskt deltagande både i tullunionen och i det jordbrukspolitiska samarbetet. I mars 1971 förklarade emellertid svenska regeringen att den kommit till slutsatsen att medlemskap inte var möjligt för svensk del. Skälet härtill var den utveckling som ägt rum i EG i fråga om politiskt och ekonomiskmonetärt samarbete.

Det svenska intresset av en tullunion, som ansågs innebära praktiska fördelar, och av samarbete på jordbruksområdet kvarstod. Tanken på en tullunion avvisades emellertid av EG:s förhandlare med hänvisning till att en sådan lösning kunde inkräkta på Gemenskapernas beslutsautonomi. En bidragande orsak var också att övriga EFTA-länder inte önskade en tullunion och att EG hade som mål att uppnå likartade handelsavtal med alla EFTA-länder. Även ett deltagande i den gemensamma jordbrukspolitiken ansågs av EG vara uteslutet för ett land som inte var medlem.

Resultatet av förhandlingarna blev att vart och ett av EFTA-länderna uppnådde praktiskt taget likalydande frihandelsavtal med EG (EEC och CECA). Avtalsparterna behåller rätten att bestämma över sina yttre tullar, varför det blev nödvändigt att i frihandelsavtalen ta med regler om varors ursprung.

Uppgårelsen försågs inte med några neutralitetsförbehåll eftersom själva anslutningsformen tillgodoser Sveriges krav på handelsfrihet i händelse av ett krisläge.

Frihandelsavtalet avser endast industrivaror. Livsmedelsindustriprodukter omfattas i vad avser förädlingsvärdet, däremot inte i vad avser ingående jordbruksråvaror. På jordbruksområdet gäller särskilda regler. Jordbruksprodukter omfattas inte av frihandeln, men det är uttryckt i avtalet att parterna bör utveckla handeln med sådana varor. Gemenskaperna reste under förhandlingarna emellertid krav på omfattande ensidiga tullåttnader för sin jordbruksexport till EFTA-länderna som en förutsättning för att uppnå balans i frihandelsavtalen i dess helhet. Sverige beviljade för sin del EG tullåttnader för vin och vissa trädgårdsprodukter. Liknande ensidiga medgivanden gjordes av andra EFTA-länder. På fiskområdet suspenderade Sverige sin tull på frysta fiskfiléer och vissa fisk- och skaldjurskonserver. I en särskild note till Danmarks regering meddelade Sverige att suspensionen kunde komma att upphöra i händelse av en genomgripande förändring av konkurrensförhållandena inom fiskerinäringen. Som exempel angavs Sveriges rättighet att direktlanda fisk i Danmark och den suspension av tullen på sill som EG tillämpat sedan år 1971.

EG motsatte sig under förhandlingarna bestämt ömsesidig frihandel på fiskområdet. De svenska ensidiga medgivandena bör bedömas mot denna bakgrund och mot önskemålet att inte behöva återinföra tullen på frysta fiskfiléer och fiskkonserver mot Storbritannien och Danmark. Genom det avtal som ingicks år 1986 mellan Sverige och EG till följd av Portugals och Spaniens anslutning till EG erhöill Sverige tullförmåner för bl. a. torsk, sill och vissa fiskkonserver. När detta avtal förelades riksdagen för godkännande, gjorde utskottet bedömningen att uppgörelsen skapat förutsättningar för bättre jämvikt i handeln med fiskprodukter mellan Sverige och EG (UU 1985/86:26).

Frihandelsavtalet mellan Sverige och EG administreras av en blandad kommitté, vilken som regel sammanträder en gång om året. Kommittén diskuterar också det samarbete som äger rum vid sidan av avtalet. En bred genomgång av förbindelserna mellan Sverige och EG görs i ett årligt högnivåmöte. Detta möte leds på svensk sida av utrikeshandelsministern. EG-delegationen leds av den kommissionsledamot som är ansvarig för utrikesfrågorna.

Genom frihandelsavtalet har full tullfrihet uppnåtts för större delen av Sveriges handel med utlandet. Redan under förhandlingarna framfördes önskemål om närmare samarbete med EG även på andra områden, såsom offentlig upphandling, tekniska handelshinder, energi- och transportpolitik, miljövård, forskning, valutapolitik samt konjunktur- och stabiliseringspolitik. I avtalet intogs en s. k. utvecklingsparagraf, i vilken bl. a. anges vilka procedurer som skall följas om parterna önskar utveckla förbindelserna till andra områden än dem som omfattas av frihandelsavtalet.

Sedan frihandelsavtalet ingicks har samarbetet mellan Sverige och EG utvecklats till ett flertal andra områden, dock utan att utvecklingsparagrafen i något fall utnyttjats. Sedan flera år bedrivs ett forskningssamarbete mellan bl. a. Sverige och EG inom ramen för COST (European Cooperation in the Field of Scientific and Technical Research). Det omfattar tio ämnesområden, nämligen datateknik, teleteknik, transportväsende, havsfrågor, materialteknik, miljövård, meteorologi, jordbruksforskning, livsmedelsteknologi och socioteknologi. Sedan år 1976 pågår fusionsforskningssamarbete med Euratom. Ett avtal om en sammankoppling mellan det europeiska datanätet (Euronet) och motsvarande svenska nät ingicks år 1981.

Ett ramavtal om forsknings- och utvecklingssamarbete mellan Sverige och EG undertecknades i januari 1986 (prop. 1985/86:89, UU 1985/86:17). Ramavtalet nämner inga forskningsområden men föreskriver bl. a. upprättandet av en blandad kommitté vars uppgift skall vara att definiera forskningsområden och projekt av gemensamt intresse. I denna kommitté har bl. a. diskuterats möjligheterna för Sverige att delta i EG:s forskningsprogram för informationsteknologi (ESPRIT), telekommunikation (RACE) och tillverkningsteknik (BRITE). Hittills har deltagande i dessa program varit förbehållet företag i medlemsländerna.

Sverige deltar också i det västeuropeiska högteknologiska forskningsprogrammet EUREKA. Det omfattar 19 länder och är inte ett EG-projekt, men EG-kommissionen deltar som part. Under andra halvåret 1986 innehade Sverige ordförandeskapet i EUREKA och var värd för en ministerkonferens i Stockholm i december. Svenska företag är engagerade i ett tjugotal EUREKA-projekt.

Sverige deltar också i det europeiska patentsamarbetet och har tillsammans med flertalet EG-länder undertecknat den europeiska patentkonventionen.

På det industripolitiska området förekommer inget institutionaliserat samarbete men däremot kontakter och informationsutbyte. Sverige deltar inte heller i det valutapolitiska samarbetet (EMS) – vilket inte heller omfattar samtliga EG-länder – men vi följer nära utvecklingen av EMS.

En miljövärdsoverenskommelse ingicks år 1977, vilken huvudsakligen syftar till informationsutbyte. Inom ramen för denna överenskommelse har bl. a. bilavgasfrågor diskuterats. Sverige och ett antal andra länder har för närvarande strängare regler på detta område än vad EG har. På arbetsmiljöområdet finns en skriftväxling mellan Sverige och EG. Visst samarbete finns också på transportområdet, särskilt sjöfarten, och på det u-landspolitiska området.

Det finns vidare ett fiskeavtal mellan Sverige och EG som rör fångst av torsk och rödspätta samt utbyte av fiskekvoter.

Sverige och de övriga EFTA-länderna (Finland, Island, Norge, Schweiz och Österrike) har till stor del sammanfallande intressen i sitt förhållande till EG. Det har därför tett sig naturligt att EFTA-länderna utnyttjar den styrka som EFTA-samarbetet ger. I april 1984 hölls i Luxemburg ett gemensamt möte på ministernivå mellan EFTA och EG, varvid ett uttalande –

Luxemburgdeklarationen – gjordes beträffande det framtida samarbetet. Uttrycket "a dynamic European space" myntades för att beskriva det samarbetsområde som borde skapas av EG och EFTA tillsammans. Som ett mål för detta samarbete uppsattes avskaffandet av alla tekniska och andra handelshinder mellan de båda handelsområdena. Samarbete borde också kunna inledas i fråga om upphandling, statliga stödåtgärder och forskning m. m. En styrgrupp bestående av tjänstemän från EG- och EFTA-länderna har till uppgift att konkretisera Luxemburgdeklarationens intentioner. Denna styrgrupp (High Level Contact Group, HLCG) har under sig upprättat ett antal arbetsgrupper med företrädare för EG-kommissionen och EFTA-länderna.

Ett centralt element i det fortsatta samarbetet mellan EG och EFTA är EG:s vitbok och planerna på att fullborda den inre marknaden. EFTA-länderna har ett starkt intresse av att delta i detta arbete i syfte att undvika att EG:s inre marknad i praktiken missgynnar handeln mellan EG och EFTA. EG-kommissionen har i en rapport till ministerrådet i juni 1986 behandlat förutsättningarna för ett närmare samarbete mellan EG och EFTA i Luxemburgdeklarationens anda. Kommissionen anförde bl. a. att avveckling av tekniska handelshinder är en naturlig förlängning av frihandelsavtalen och att inget område för samarbete mellan EG och EFTA i förväg borde uteslutas. Samtidigt betonades att Gemenskapernas beslutsautonomi och integrationsprocess inte fick påverkas av EFTA-samarbetet. Sedermera har sonderande samtal förts mellan EG och EFTA-länderna om samarbete på de områden som omfattas av vitboken.

Metoderna för att komma till rätta med tekniska handelshinder inom Gemenskaperna har under senare tid undergått en viss förändring. Tidigare var målet oftast att genom direktiv från rådet åstadkomma likriktning inom hela EG vad beträffar säkerhetsbestämmelser m. m. Enligt nyare tankegångar bör det vara till fyllest att EG utfärdar direktiv om grundläggande säkerhetskrav och att i övrigt de europeiska standardiseringskommissionerna får en ökad roll när det gäller att utfärda produktspecifikationer. I många fall bör det också vara tillräckligt att en vara uppfyller kraven i ett medlemsland för att den skall få säljas i övriga medlemsländer.

Besöksutbyte, utredningsarbete m. m.

Kontakterna mellan svenska myndigheter och motsvarande organ inom de Europeiska gemenskaperna är numera täta och omfattande. Som tidigare nämnts äger ett årligt högnivåmöte rum på ministernivå. Dåvarande vice statsministern Ingvar Carlsson besökte EG-kommissionen i januari 1986. Ett flertal svenska statsråd har besökt EG och ett antal kommissionsledamöter, bland dem kommissionens ordförande Delors, har varit i Sverige under senare år. En delegation från den svenska riksdagen besökte i juni 1986 EG-parlamentet som svar på ett tidigare besök i Sverige av EG-parlamentets delegation för kontakt med de nordiska länderna. Den svenska riksdagens EFTA-delegation har inom ramen för EFTA:s parlamentarikersamarbete kontakter med företrädare för EG-parlamentet. Inom Europarådet pågår till följd av den s. k. Colombo-kommitténs rapport ett arbete som syftar till

förbättrat samarbete mellan EG:s tolv medlemsländer och övriga medlemmar av Europarådet.

UU 1986/87:18

Regeringskansliet genomför för närvarande ett omfattande utrednings- och samordningsarbete syftande till att utröna förutsättningarna för ett allt närmare samarbete med EG på olika fält. En statssekreterargrupp, och under den en särskild beredningsgrupp med företrädare för så gott som alla departement, har till uppgift att särskilt utreda konsekvenserna för Sveriges del av EG:s beslut att till utgången av år 1992 genomföra den inre marknaden. Därtill kommer den beredningsgrupp som sedan gammalt har att bereda frågor som berör tillämpningen av Sveriges avtal med EG. Näringslivet och de fackliga organisationerna är företrädade i en särskild referensgrupp för EG-frågor inom kommerskollegium.

Utskottet

I detta betänkande behandlas vissa aspekter av Sveriges relationer till EG. Utskottet vill inledningsvis erinra om att betydelsefulla delar av det europeiska samarbete Sverige deltar i på det ekonomiska, sociala och kulturella området, liksom det europeiska miljövårdssamarbetet, därmed utelämnas. Således behandlas inte det vidare europeiska samarbete som äger rum inom Europarådet eller inom ESK:s ram. Inte heller belyses samarbetet i FN:s Europakommission (ECE).

Genom frihandelsavtalen med EG uppnåddes för Sveriges och övriga EFTA-länders del ett av målen för de handelspolitiska strävandena i Västeuropa efter kriget, nämligen fri handel för industrivaror. De återstående tullhindren på industrivaruområdet avvecklades den 1 januari 1984 (utom i vad gäller det nyttillkomna medlemslandet Spanien, med vilket tullavvecklingsperioden pågår).

Vårt frihandelsavtal med EG betraktades redan då det ingicks som en för båda parter gynnsam uppgörelse. Detta omdöme gäller fortfarande. Det har visat sig vara möjligt att genomföra frihandel och annat samarbete utan att ingå i den närmare samverkan som en tullunion eller medlemskap hade inneburit.

Sedan tullfrihet uppnåtts i Västeuropa är EG inställt på nya steg i integrationsprocessen. På det handelspolitiska området förestår till att börja med ett avskaffande av tekniska och andra återstående hinder för handeln, så att en i verklig mening fri varumarknad kan skapas. Som tidigare beskrivits omfattar vitboken därutöver samordning och liberalisering av regler på flera områden vid sidan av handeln (s. 2). På forskningsområdet görs omfattande satsningar i syfte att stärka EG:s kapacitet inom högteknologi och industriell utveckling. I denna situation har alla EFTA-länder ställts inför uppgiften att se över sina relationer till den utvidgade Gemenskapen.

Flera av de föreliggande motionsyrkandena syftar till att ytterligare fördjupa och påskynda Sveriges samarbete med EG. I motion U509 (m) erinras om EG:s strävanden att snabbt genomföra den inre marknaden. Ett land som Sverige, som inte är medlem av EG, kan komma att beredas ökade problem. Vare sig vi vill det eller ej kommer vi på en lång rad områden att vara beroende av beslut som fattas inom EG. Det är därför väsentligt att

Sverige i så hög grad som möjligt kan delta i EG-samarbetet, heter det bl. a. i motionen. Motionärerna anser vidare att samarbetet inom EFTA bör utnyttjas för att underlätta kontakterna med EG men att Sverige bör kunna söka direkta kontakter med EG i de fall där motsatta intressen inom EFTA-gruppen omöjliggör en gemensam förhandling. Som ett medel att åstadkomma ett närmare samarbete och bl. a. undvika besvärliga ursprungsregler föreslås i motionen att Sverige bör ta initiativ till en diskussion mellan EFTA och EG om etablerandet av en tullunion.

I fråga om Sveriges framtida relationer till EG heter det i motionen att vår neutralitetspolitik kräver att vi inte deltar i förpliktigande utrikespolitiskt samarbete men att vi i övrigt måste uppnå så nära, omfattande och varaktiga förbindelser som möjligt. Det erinras i motionen också om att de neutrala länderna Österrike och Schweiz har liknande problem.

Även i motion U532 (fp) förespråkas ett fördupat samarbete med EG på alla sätt och inom alla områden som är förenliga med en bevarad svensk alliansfri politik. Sveriges ökade beroende av EG bör också motsvaras av ökad medverkan i och inflytande över de EG-beslut som får betydelse för Sverige, anser motionärerna. Motionärerna erinrar om de samsarbetsområden som definieras i Luxemburgdeklarationen och anser att regeringen nu, med tanke på att tre år förflutit sedan deklarationen gjordes, bör redovisa hittills uppnådda resultat för riksdagen. En nödvändig harmonisering av regler och förordningar, ett ökat ömsesidigt godkännande av andra länders standarder och provningsresultat och avskaffandet av tekniska handelshinder kräver att vi mer aktivt deltar i arbetet i Europa och att svenska myndigheter är beredda att i större omfattning pruta på svenska särkrav, heter det i motionen, som också ställer frågan huruvida nuvarande omfattning och former för vårt samarbete med EG är tillräckliga. Regeringen bör utreda möjligheten till ökad harmonisering i samklang med EG:s vitbok.

I motion U543 (c) görs bedömningen att förverkligande av EG:s inre marknad sannolikt inte kommer att medföra några omedelbara drastiska konsekvenser för Sveriges del. På längre sikt skulle dock en effekt kunna bli att svenska företag fick förstärkta incitament att förlägga tillverkning till EG. Motionärerna understryker att svenskt medlemskap i EG saknar aktualitet men att Sverige självfallet bör inta en öppen attityd till samarbete på olika områden. Det nordiska samarbetets betydelse som grund även för det västeuropeiska samarbetet understryks.

Även i motion U513 förespråkas närmare förbindelser med EG, särskilt med utgångspunkt i de hinder som motionärerna befarar skall uppstå i förbindelserna mellan Sydsverige och Danmark.

Utskottet vill med anledning av dessa motioner anföra följande.

Sverige och övriga EFTA-länder har ett uppenbart intresse av att även fortsättningsvis aktivt delta i den europeiska integrationsprocessen. Innehållet i och omfattningen av Sveriges förbindelser med EG begränsas självfallet inte till vårt frihandelsavtal. Under de 15 år som gått sedan det undertecknades har ett nära samarbete kunna inledas på område efter område. En närmare beskrivning härav har lämnats i det föregående. Samarbetet har kunnat utvidgas utan att frihandelsavtalet har ändrats och utan att de principer som ligger till grund för våra relationer med Gemenskaperna

behövt ruckas på.

UU 1986/87:18

Det ligger i Sveriges intresse att även delta i det arbete som nu pågår inom EG med att avskaffa återstående handelshinder och genomföra en fri varumarknad. Om EFTA-länderna lämnas utanför detta är det risk för att nya handelshinder skapas i Västeuropa. Inom regeringskansliet bedrivs nu ett omfattande utredningsarbete som syftar till att utröna på vilket sätt Sverige kommer att beröras av EG:s nya regler. Parallellt härmed håller Sverige fortlöpande kontakt med berörda EG-organ. Utskottet anser att detta arbete är av största vikt.

Som icke-medlemsländer kan Sverige och de övriga EFTA-staterna inte räkna med att på lika villkor delta i EG:s integrationsprocess. Betydelsen härav skall emellertid inte överdrivas. Det finns anledning att förmoda att även EG-länderna, i Luxemburgdeklarationens anda, har intresse av att inte försvåra en fri handel mellan EG och EFTA. Det finns också anledning att anta att de säkerhetsbestämmelser och produktregler i övrigt som EG-länderna kommer att tillämpa i flertalet fall kommer att visa sig godtagbara även för EFTA-länderna. I de fall Sverige inte anser sig kunna acceptera EG-normer, föreligger det självfallet inte heller någon skyldighet att rätta sig efter dem. Befogenheten att fatta beslut kommer i sista hand oinskränkt att ligga kvar hos svenska myndigheter.

Där så är möjligt bör Sverige sträva efter att få inflytande över utformningen av säkerhetsbestämmelserna och andra regler som skall gälla för handeln inom EG-området. Detta sker redan på många områden. Utsikterna förbättras givetvis om Sverige håller nära kontakt med berörda organ och institutioner i Europa och på detta sätt kan komma in på ett tidigt stadium i beslutsprocessen. Vårt deltagande i de europeiska standardiseringsorganen CEN och CENELEC är exempel härpå. Utskottet utesluter inte heller att den delvis nya syn som gör sig gällande i EG på utformningen av produktbestämmelser kan komma att underlätta samarbetet mellan EG och EFTA i detta hänseende.

Som regel bör det ge EFTA-länderna ökad styrka om de kan uppträda gemensamt i sina förhandlingar med EG om avskaffande av tekniska handelshinder och om övriga samarbetsområden. Det bör också finnas fall då ett ökat nordiskt samarbete bör ge stort utbyte. Den grundliga kartläggning av handelshindren i Norden som nu avslutas bör kunna utgöra ett värdefullt underlag i detta sammanhang.

Utskottet utgår från att regeringen successivt redovisar framstegen i samarbetet mellan Sverige, övriga EFTA-länder och EG. Det är emellertid ännu för tidigt att göra någon samlad bedömning av vad Luxemburgdeklarationens allmänt hållna riktlinjer i praktiken kommer att leda till. Det är också för tidigt att nu ange vilken inriktning vårt samarbete med EG i vad gäller avskaffande av tekniska handelshinder kommer att få. Först när berörda myndigheters nu pågående genomgång av varje varuområde är klar, kan en närmare bedömning göras.

Sveriges möjligheter till inflytande över besluten i EG:s institutioner avgörs i sista hand av vår anslutningsform. Endast medlemsländer kan ha säte i EG:s beslutsfattande organ. Under förhandlingarna med EG om Sveriges anslutningsform gjordes bedömningen att medlemskap inte var

möjligt för svenskt vidkommande. Utskottet är av uppfattningen att denna bedömning gäller även i dag.

UU 1986/87:18

Utskottet anser samtidigt att denna ståndpunkt på intet sätt utesluter ett allt närmare samarbete med EG på ett flertal områden och att nya överenskommelser och avtal kommer att ingås, vid sidan av frihandelsavtalet. Ett svenskt deltagande i arbetet på att avskaffa tekniska handelshinder och samarbete på de andra områden som Sverige förklarat sig intresserat av är enligt utskottets mening fullt möjligt utan någon förändring av vår anslutningsform. Detta är för övrigt den väg Sverige följt under de år som gått sedan frihandelsavtalet ingicks.

Utskottet ställer sig tveksamt till tanken på en tullunion, som aktualiseras i motion U509 (m) och som även omnämns i motion U532 (fp). Tullunionen var ett svenskt förhandlingsönskemål år 1971 eftersom den ansågs innebära praktiska fördelar. Sedan nu ursprungsregelsystemet tillämpats på ett i huvudsak smidigt sätt under 15 år har de praktiska olägenheterna av det minskat. En avgörande invändning är också att en tullunion skulle kräva en omförhandling av vårt frihandelsavtal, vilket för närvarande inte förefaller vara en framkomlig väg. Därtill kommer att en tullunion kräver deltagande i EG:s handelspolitik.

Utskottet får med anledning av vad som anförs om bl. a. förhållandet till Danmark i motion U513 framhålla att EFTA-frihandeln mellan Sverige och Danmark i allt väsentligt kunde bibehållas när Danmark valde att lämna EFTA och ingå som medlem i EG. I den takt kvarstående handelshinder begränsas och samarbetet mellan Sverige och EG utvecklas kommer detta självfallet att gälla även i vårt förhållande till Danmark.

Med vad som ovan anförts om formerna för Sveriges samarbete med EG får utskottet anse yrkandena 2 och 7 i motion U509 (m), yrkande 4 i motion U543 (c) och motion U532 (fp) besvarade.

Yrkande 5 i motion U509 (m) om en tullunion och motion U513 om förbindelserna särskilt med Danmark avstyrks.

I motion U509 föreslås att regeringen ges till känna vad som anförs i motionen om en gemensam europeisk arbetsmarknad. I motionens motive-ring hänvisas till den framgångsrika nordiska arbetsmarknaden. Motionärerna anser att det är viktigt att kvalificerade svenskar kan tjänstgöra utomlands och att utländsk personal kan arbeta i Sverige. Examina och yrkeslegitimationer bör få vidgad giltighet. På längre sikt bör vi sträva efter att svenska medborgare får samma rättigheter och skyldigheter i EG som gäller för medborgare från EG.

Utskottet har självfallet inga erinringar mot att det underlättas för personal i näringslivet och experter av olika slag att fullgöra uppdrag i EG och vice versa. Ett av syftena med den fria inre marknaden är att underlätta för befattningshavare av olika slag. Utskottet utgår från att regeringen i sin översyn av Sveriges förbindelser med EG även beaktar denna fråga. Diskussioner avseende jämförbarhet av examina och ökad rörlighet för studenter planeras redan.

Därför är emellertid steget långt till en gemensam arbetsmarknad för Sverige och EG, vilket för närvarande inte torde vara en realistisk tanke. Yrkande 6 i motionen avstyrks med hänvisning därtill.

I samma motions yrkande 3 föreslås att de politiska kontakterna med EG stärks genom regelbundna kontakter på ministernivå med Kommissionen och väl fungerande relationer till berörda ministrar i EG-ländernas regeringar.

Som framgår av bakgrundsredovisningen har Sveriges regering redan nära och regelbundna kontakter på ministernivå med Kommissionen. Samtal om EG-frågor är också ett stående inslag i regeringens kontakter med berörda ministrar i de västeuropeiska länderna. Utskottet utgår från att denna nära kontaktverksamhet kommer att fortsätta. Något särskilt riksdagsuttalande med anledning av detta yrkande förefaller inte erforderligt, varför det avstyrks.

I yrkande 4 föreslås i samma syfte närmare kontakter med EG-parlamentet genom parlamentariskt utbyte på talmansnivå, genom samarbete mellan Europarådets utskott och EG-parlamentet och genom att ge svenska parlamentariker möjlighet att vistas vid EG-parlamentet.

Utskottet konstaterar i anledning av detta yrkande att Sverige redan har ett besöksutbyte på talmansnivå med EG-parlamentet och att särskilt sammansatta svenska parlamentariska delegationer vid ett par tillfällen haft överläggningar med kolleger i EG-parlamentet, såväl i Stockholm som i Strasbourg och Bryssel. Även riksdagens EFTA-delegation har genom EFTA-ländernas parlamentarikerkommitté kontakt med EG-parlamentet. En särskild delegation representerar riksdagen i Europarådet. Därtill kommer att riksdagens utskott och enskilda ledamöter har möjlighet att inom ramen för sina studieresor besöka EG:s institutioner.

Ett besöks- och informationsutbyte av detta slag är enligt utskottets mening värdefullt. Utskottet anser emellertid att riksdagens kontakter med EG:s parlament och övriga institutioner i första hand bör bedrivas som ett led i det ordinarie riksdagsarbetet och genom de organ som inrättats för ändamålet. Beredningen inom riksdagen av ärenden som har att göra med Sveriges förhållande till EG åvilar således utskotten, i första hand utrikes- och näringsutskotten. Utskottet finner det värdefullt att företrädare för de utskott och övriga riksdagsorgan som särskilt har att befatta sig med EG-frågor vid behov avlägger besök vid EG-parlamentet för att närmare studera dess arbete och behandling av för Sverige relevanta frågor men anser inte att det finns anledning att, såsom föreslås i motionen, etablera ett system med permanenta observatörer i EG-parlamentet.

Yrkande 4 i motion U509 avstyrks därför.

Av liknande skäl ställer sig utskottet också tveksamt till förslaget i motion U543 att inrätta en parlamentariskt sammansatt delegation som skall delta i beredningen av principiellt viktiga frågor i det västeuropeiska samarbetet eller att utvidga den befintliga EFTA-delegationens mandat. Enligt utskottets mening är det riksdagen, riksdagens utskott och regeringen som i konstitutionell ordning har att bereda och fatta beslut om frågor som rör Sveriges deltagande i det västeuropeiska integrationsarbetet. Det kan också förutsättas att de viktiga beslut som motionärerna torde åsyfta föregås av samråd i utrikesnämnden. Utskottet anser inte att det just i denna fråga finns behov av att inrätta nya former för beredning och samråd. Yrkande 5 i motion U543 avstyrks med hänvisning härtill.

I motion U525 om vissa fiskefrågor föreslås att det s. k. anpassningsavtalet, som ingicks då Portugal blev medlem av EG, upphävs och att Sverige i stället söker utverka ömsesidig tullfrihet för handel med fisk med EG. I motionens motiveringar heter det att EG inte hållit sin del av anpassningsavtalet och att detta avtal, även om det hade hållits, inte skulle ha varit någon lösning på problemet med EG:s fisktullar.

En redogörelse för Sveriges uppgörelser med EG på fiskeområdet lämnas i bakgrundsavsnittet till detta betänkande. Frågan redovisas därtill i betänkande UU 1985/86:26, avgivet med anledning av regeringens proposition 1985/86:153 beträffande det ovannämnda anpassningsavtalet. I det betänkandet avstyrktes en likartad motion med hänvisning till att det inte torde finnas förutsättningar för att uppnå fullständig tullfrihet med EG på fiskeområdet så länge frihandelsavtalet inte omfattar jordbruksvaror.

Utskottet gör samma bedömning nu. Sveriges överenskommelse med EG av år 1972 får ses som en uppgörelse som balanseras av olika medgivanden på ömse sidor, varav Sveriges koncessioner på fiskeområdet är en komponent. Den s. k. anpassningsöverenskommelsen av år 1986 var som den då utformades snarast att betrakta som en förbättring från den svenska fiskerinäringens synpunkt i förhållande till överenskommelsen år 1972.

Som framgår av utrikeshandelsministerns svar i en interpellationsdebatt i riksdagen den 26 januari 1987 har regeringen med EG-kommissionen diskuterat uppkomna tillämpningsproblem och även åstadkommit rättelse. Utskottet utgår från att regeringen även fortsättningsvis är beredd att med EG diskutera eventuella brister i tillämpningen.

Med hänvisning till det anförda avstyrks motion U525.

Utskottet hemställer

1. beträffande *Sveriges framtida samarbete med EG*
att riksdagen förklarar yrkandena 2 och 7 i motion 1986/87:U509 och motion 1986/87:U532 besvarade med vad utskottet anför,

res. 1 (m)
2. beträffande *tullunion m. m.*
att riksdagen avslår yrkande 5 i motion 1986/87:U509,

res. 1 (m)
3. beträffande *riktlinjer för västeuropeiskt samarbete m. m.*
att riksdagen förklarar yrkande 4 i motion 1986/87:U543 besvarat med vad utskottet anför,

res. 1 (m)
4. beträffande *fördjupat samarbete med EG m. m.*
att riksdagen avslår motion 1986/87:U513,

res. 2 (m)
5. beträffande *gemensam arbetsmarknad*
att riksdagen avslår yrkande 6 i motion 1986/87:U509,

res. 3 (m)
6. beträffande *politiska kontakter med EG*
att riksdagen avslår yrkande 3 i motion 1986/87:U509,

res. 4 (c)
7. beträffande *närmare kontakter med EG-parlamentet*
att riksdagen avslår yrkande 4 i motion 1986/87:U509,

res. 3 (m)
8. beträffande *delegation för västeuropeiskt samarbete*
att riksdagen avslår yrkande 5 i motion 1986/87:U543,

res. 4 (c)

Stockholm den 7 maj 1987

På utrikesutskottets vägnar

Stig Alemyr

Närvarande: Stig Alemyr (s), Gunnel Jonäng (c), Sture Ericson (s), Axel Andersson (s), Maj-Lis Löow (s), Sten Sture Paterson (m), Bengt Silfverstrand (s), Karl-Erik Svartberg (s), Anita Bråkenhielm (m), Nils T Svensson (s), Britta Hammarbacken (c), Maria Leissner (fp), Hadar Cars (fp), Ivar Virgin (m) och Oswald Söderqvist (vpk).

Reservationer

1. Svensk tullunion med EG

Sten Sture Paterson, Anita Bråkenhielm och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Utskottet ställer" och slutar med "Danmark avstyrks." bort ha följande lydelse:

Frågan om möjligheterna till en tullunion aktualiseras i motion U509 (m) och omnämns även i motion U532 (fp). Tullunion var ett svenskt förhandlingsönskemål år 1971 eftersom den ansågs innebära praktiska fördelar. Visserligen har ursprungsregelsystemet, som nu gäller, tillämpats på ett i huvudsak smidigt sätt. Men i takt med att de inre gränserna inom EG försvinner som handelshinder kommer olägenheterna av handel över EG:s gränser att förstärkas. Det finns därför anledning att pröva frågan om en mer eller mindre omfattande tullunion mellan EG och EFTA-länder.

Därmed bifaller utskottet förslaget i yrkande 5 i motion U509 (m). Yrkandena 2 och 7 i samma motion, liksom motionerna U513 (m), U532 (fp) och U543 (c) får anses besvarade med det anförda.

dels att utskottets hemställan i momenten 2 och 4 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *tullunion m. m.*

att riksdagen förklarar yrkande 5 i motion 1986/87:U509 besvarat med vad utskottet anför,

4. beträffande *fördjupat samarbete med EG m. m.*

att riksdagen förklarar motion 1986/87:U513 besvarad med vad utskottet anför,

2. Gemensam arbetsmarknad

Sten Sture Paterson, Anita Bråkenhielm och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Därifrån är" och slutar med "hänvisning därtill." bort ha följande lydelse:

Därifrån är emellertid steget långt till mer generella regler som leder mot

en gemensam arbetsmarknad. En sådan existerar för närvarande inte heller i full utsträckning mellan EG-länderna. Det finns dock anledning att sträva efter att svenska medborgare kan få samma rättigheter och skyldigheter inom ett EG-land som gäller för medborgare i andra EG-länder. Detta bör riksdagen med anledning av yrkande 6 i motionen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *gemensam arbetsmarknad*

att riksdagen med anledning av yrkande 6 i motion 1986/87:U509 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Närmare kontakter med EG-parlamentet

Sten Sture Paterson, Anita Bråkenhielm och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med vad som framförs i motion U509 att det är väsentligt att svenska parlamentariker får möjlighet att regelbundet utbyta erfarenheter med Europaparlamentets parlamentariker. Därför bör möjligheterna till ökat samarbete och utbyte mellan Europaparlamentet och Europarådets utskott undersökas. Detta skulle också kunna möjliggöra en regelbunden närvaro av svenska riksdagsledamöter vid EG-parlamentets sessioner.

Yrkande 4 i motion U509 bifalls härmed.

dels att utskottets hemställan i moment 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *närmare kontakter med EG-parlamentet*

att riksdagen med bifall till yrkande 4 i motion 1986/87:U509 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Delegation för västeuropeiskt samarbete

Gunnel Jonäng och Britta Hammarbacken (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Av liknande" och slutar med "hänvisning härtill." bort ha följande lydelse:

Som påpekats i motion U543 (c) är ekonomiskt samarbete i Västeuropa en fråga av långsiktig natur. Det är därför viktigt att riksdagen på ett tidigt stadium ges möjlighet att ta del av fakta och information. Sedan 1986 väljer riksdagen en särskild parlamentarisk delegation som deltar i möten med EFTA-ländernas parlamentariskerkommitté, vilken i sin tur är rådgivande organ till EFTA:s ministerråd. Den svenska EFTA-delegationen har emellertid inte mandat att delta i beredningen av principiella ställningstaganden i frågor som rör det västeuropeiska samarbetet.

Utskottet, som anser motionens påpekande väsentligt, förordar att den parlamentariska delegationens mandat vidgas. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i moment 8 bort ha följande lydelse:

UU 1986/87:18

8. beträffande *delegation för västeuropeiskt samarbete*
att riksdagen med anledning av yrkande 5 i motion 1986/87:U543 som
sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Särskilda yttranden

1. Sveriges framtida förbindelser med EG

Sten Sture Paterson, Anita Bråkenhielm och Ivar Virgin (alla m) anför:

Även om ett medlemskap i EG för närvarande inte är aktuellt bör alla
möjligheter till fördjupat samarbete mellan Sverige och EG utnyttjas. Det är
också särskilt viktigt att vi från svensk sida följer hur de andra neutrala
ländernas förbindelser med EG utvecklas.

2. Handelsvillkor för fisk

Gunnel Jonäng (c), Sten Sture Paterson (m), Anita Bråkenhielm (m), Britta
Hammarbacken (c) och Ivar Virgin (m) anför:

Genom att anpassningsavtalet av år 1986 innehåller skrivningar om
bevarande av nuvarande fiskemönster har Sverige fått minskade möjligheter
att fritt bestämma över sina fiskezoner. Samtidigt existerar det förhållandet
att för de mängder som ligger utanför det s. k. anpassningsavtalet EG kan
tilldela Sverige fiskekvoter i EG-ländernas fiskevatten på ett sätt som,
sammantaget med förhållandena inom den svenska fiskezonen, kan leda till
obalans.

Avtalet kan också inverka på EG:s möjligheter att kräva fiskerättigheter i
den s. k. vita zonen i det fall en uppgörelse om gränsdragningen mellan
Sverige och Sovjetunionen i Östersjön uppnås.

Vi utgår från att regeringen inte bara följer tillämpningen av avtalet utan
också beaktar möjligheter till omförhandling som kan leda fram till avtal som
bättre gagnar svenskt fiske.